

POSTANOWIENIE

4 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak

na posiedzeniu niejawnym 4 lipca 2023 r. w Warszawie,
w sprawie z powództwa R. M. i I. M.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z 30 grudnia 2021 r., I ACa 529/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża pozwaną kosztami postępowania kasacyjnego, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o

charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca Bank S.A. w W. powołała się na liczne zagadnienia prawne dotyczące wykładni art. 385¹ k.c. oraz postanowień dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95, s. 29, dalej – „dyrektywa 93/13”). Wskazała również na potrzebę wykładni art. 385¹ i art. 385² k.c. ze względu na występujące w tej mierze poważne wątpliwości.

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

W celu uzasadnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) konieczne jest natomiast wykazanie, że określony przepis prawa lub zespół tych przepisów, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w judykaturze w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07)

Mimo obszerności rozważań wniosku, jego bliższa analiza nie pozwalała uznać, by w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem wystąpiły twierdzone przyczyny kasacyjne.

Sformułowane przez skarżącą zagadnienia prawne – w zestawieniu z przedmiotem sporu i zarzutami skargi – odnosiły się do konsekwencji zawarcia w umowie kredytowej indeksowanej do waluty obcej (franka szwajcarskiego) postanowień umownych odsyłających do tabel kursowych banku przy przeliczeniu waluty indeksacji na złote polskie i odwrotnie. Materię tę należało uznać za pozbawioną waloru nowości i precendensowego charakteru, zważywszy, że problematyka ta była wielokrotnie podejmowana w judykaturze Sądu Najwyższego.

W szczególności, w judykaturze tej wyjaśniono, że dominujący w dawniejszym orzecznictwie pogląd, według którego postanowienia przewidujące przeliczenie oddawanej do dyspozycji kwoty kredytu oraz spłacanych rat na inną walutę nie określają głównych świadczeń stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c., ukształtował się m.in. pod wpływem stanowiska wyrażonego w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, *Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt*, ECLI:EU:C:2014:282, w którym Trybunał uchylił się od oceny, czy będące częścią klauzuli indeksacyjnej postanowienie przewidujące spłatę rat w walucie krajowej, których wysokość była obliczana na podstawie kursu sprzedaży franka szwajcarskiego stosowanego przez bank w dniu poprzedzającym dzień wymagalności raty, określa główny przedmiot umowy, pozostawiając tę ocenę sądowi krajowemu. Analizując szeroko późniejsze orzecznictwo unijne Sąd Najwyższy uznał jednak, że pogląd ten wymaga rewizji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20). Zapatrywanie to zostało podzielone w późniejszej judykaturze, w której dominuje stanowisko, według którego klauzule kształtujące mechanizm indeksacji należą do określających główne świadczenia stron umowy kredytu powiązanego z walutą obcą (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22).

W orzecznictwie wskazano również, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę z odwołaniem do tabel kursowych ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów oznaczania kursu, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza

równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie od dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i powołane tam orzecznictwo). Wyjaśniono ponadto, że klauzule spreadowe (kursowe) i klauzule ryzyka walutowego są ze sobą ściśle związane, ponieważ klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej sposób przeliczenia zobowiązań stron w celu ustalenia ich wysokości (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22).

Problematyka obowiązku informacyjnego spoczywającego na sądzie w związku z konsekwencjami stwierdzenia abuzywności postanowienia umownego została wyjaśniona w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (zasada prawna), OSNC 2021, nr 9, poz. 56. Przyczyna kasacyjna określona w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie stwarza przestrzeni do formułowania dalszych, bardziej szczegółowych wytycznych w tej materii. Bez względu na to, we wniosku nie przedstawiono dostatecznej argumentacji prawnej, z której wynikałoby, w jaki sposób rozstrzygnięcie tego zagadnienia mogłoby wpłynąć na wynik postępowania kasacyjnego w aspekcie żądania powództwa i stanowiska powodów w postępowaniu apelacyjnym.

W zakresie sugerowanej przez skarżącą wykładni umowy – dokonywanej w oparciu o sposób jej faktycznego wykonywania – według której skarżąca była w istocie od chwili jej zawarcia zobowiązana do stosowania kursu rynkowego, należy podnieść, że wykładnia umowy z natury rzeczy wymaga uwzględnienia ogółu okoliczności konkretnej sprawy, a tym samym nie może zazwyczaj stanowić materii zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., którego założeniem jest abstrakcyjny charakter. Ponadto, w wyroku z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P., B.P. przeciwko „A.”*, ECLI:EU:C:2021:934, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jednoznacznie wykluczył dokonywanie przez sąd krajowy takiej wykładni umowy, która zmierzałaby do łagodzenia nieuczciwego charakteru postanowienia umownego, nawet jeżeli wykładnia taka odpowiadałaby wspólnej

woli stron, czego *in casu* nie wykazano. Niezależnie od tego trzeba dostrzec, że postulowana wykładnia umowy miałyby prowadzić *de facto* do takich samych skutków, jak substytucja niedozwolonej klauzuli umownej oparta na odwołaniu się do art. 358 § 2 k.c. lub przepisów innych ustaw, ta ostatnia natomiast – zgodnie z utrwalonym orzecznictwem – wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdyby jej brak narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22 i przywołane tam orzecznictwo). Na niedopuszczalność zastąpienia niedozwolonych postanowień umownych odsyłających do kursu waluty wynikającego z tabeli bankowej odesłaniem do kursu średniego waluty indeksacji ustalanego przez Narodowy Bank Polski, względnie ogólnie pojmowanego „kursu rynkowego”, Sąd Najwyższy zwraca uwagę w ugruntowanej judykaturze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22; zob. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z dnia 19 maja 2022 r., II CSKP 985/22 i z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22). Odwołanie się w tej mierze do art. 316 § 1 k.p.c. nie stanowi żadnego *novum*, ponieważ stan prawny obowiązujący na dzień zamknięcia rozprawy musi podlegać ustaleniu z uwzględnieniem miarodajnych reguł intertemporalnych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2017 r., II CSK 178/17).

Pogląd ten znajduje wsparcie w niedawnym wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, *M.B., U.B., M.B. przeciwko X S.A.*, ECLI:EU:C:2023:216, w którego sentencji stwierdzono m.in., że przepisy dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, by sąd krajowy po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem mógł zaradzić lukom wynikającym z usunięcia nieuczciwego warunku zawartego w tej umowie poprzez zastosowanie przepisów prawa krajowego, które mogłyby mieć zastosowanie do rozważanej umowy tylko odpowiednio lub przez analogię i które odzwierciedlają regułę obowiązującą w krajowym prawie zobowiązań. W wyroku tym przyjęto również, że sąd krajowy nie może odmówić unieważnienia umowy – jeżeli po eliminacji postanowień

abuzywnych nie może ona zostać utrzymana zgodnie z przepisami prawa krajowego – jeżeli konsument w sposób wyraźny się o to zwrócił.

Sąd Najwyższy wyjaśniał już również, że indywidualna kontrola abuzywności postanowień umownych (art. 385¹ k.c.) jest skoncentrowana na ocenie ich treści normatywnej (por. *mutatis mutandis* uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, OSNC 2016, nr 4, poz. 40), co pozostawia poza zakresem oceny sposób, w jaki postanowienie umowne jest stosowane przez przedsiębiorcę wobec konsumenta, a także indywidualne właściwości konkretnego konsumenta, związane z jego ewentualną ponadprzeciętną wiedzą i doświadczeniem. Dotyczy to tym bardziej odpowiedzi na pytanie, czy konsument miał faktyczną alternatywę pozwalającą na zawarcie umowy bez nieuczciwych klauzul umownych. Indywidualne właściwości osoby fizycznej, w tym jej wiedza i doświadczenie, są także obojętne z punktu widzenia jej konsumenckiego statusu w świetle art. 22¹ k.c. (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2020 r., II CSK 623/19 i powołane tam dalsze orzecznictwo).

Wywody przedstawione we wniosku, w zestawieniu z orzecznictwem unijnym i dotychczasowym stanowiskiem Sądu Najwyższego, nie uzasadniały potrzeby kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w objętych nim kwestiach. Ubocznie należało zauważyć, że skarżąca częściowo prezentowała w istocie te same wątpliwości w ramach przyczyn kasacyjnych określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Ujęcie takie koliduje z założeniem, że zagadnienie prawne powinno cechować się nowością, o której z zasady nie można mówić, jeżeli przepis prawa wymaga wykładni, a tym bardziej wywołuje rozbieżności w orzecznictwie, ponieważ zasadniczym wykładnikiem konieczności dokonania wykładni prawa przez Sąd Najwyższy, w znaczeniu w przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., jest dotychczasowy dorobek orzecznictwa i nauki prawa.

Należało tym samym odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2, art. 98 § 1 i 1¹, art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.G.)

[ms]